

محمد ﷺ خاتم النبيين - بشتو

آخر نبی

صلی اللہ علیہ و آله و سلم

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بالزلفي

هاتف: ٤٢٣٤٤٦٦ - ٠١٦ . فاكس: ٤٢٣٤٤٧٧

243

بسم الله الرحمن الرحيم

آخر نَبِيٍّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ

محمد ﷺ خاتم النَّبِيِّينَ - بشتو

المكتب التعاوني للدعوة والرَّشاد
ونوعية الحاليات بالزلفي

محمد ﷺ خاتم النبيين

أعده وترجمه للغة البشتو

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بالزلفي
الطبعة الأولى: ١٤٣٩ / ٨ هـ

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بالزلفي (ح)

فهرسة مكتبة الملك فهد الوطنية أثناء النشر

المكتب التعاوني للدعوة والإرشاد وتوعية الجاليات بالزلفي

محمد ﷺ خاتم النبيين - الزلفي، ١٤٣٩ هـ

ردمك: ١٤٥-٢٤٣-٨٢٤٣-٦٠٣-٩٧٨

(النص باللغة البشتو)

١- محمد ﷺ خاتم النبيين ٢- السيرة النبوية أ- العنوان

١٤٣٩/٦٣٦٠ ديوبي ٢٣٩

رقم الإيداع: ١٤٣٩/٦٣٦٠

ردمك: ١٤٥-٢٤٣-٨٢٤٣-٦٠٣-٩٧٨

د خوب نبی کریم ﷺ د ژوند مختصر حالات

د نبوت نه مخکنی د عربو حالت :

پدے دور کنپی د عربو مشہور دین بت پرستی وہ څکه چه عربو دین ابراهیمی پرینبوستے وو او بت پرستی کنپی اخته شوی وو، دے دور ته د جاھلیت دور وئیلے شي، د الله تعالی نه علاوه چه د کومو بتانو عبادت کیدو د هغے نومونه دادی لات، عزی، منا، او هبل، د بعضو عربو دین یہودیت، عیسائیت او مجوسيت هم وو، دیر لږ خلق په ملت ابراهیمی باندے قائم وو.

د ژوند د تیرو لو اسباب :

اکثر به خانه بدوش وو صحراؤنو کنپی او سیدل او عام خاروی ساتل او د هفوی خرول ئے کسب وو او کلو بشارونو کنپی او سیدونکی خلق زمیدارئ او تجارت کنپی مشغوله وو، د اسلام د راتللو نه مخکنپی مکه مکرمہ د جزیره عرب دپاره د تجارت لوی مرکز وو، طائف او مدینه مشہور بشارونه وو، پدے معاشره کنپی ظلم او زیاتے دیر وو، د کمزورو حق چا نه منلو، ژوندئ جینکئ به ئے په زمکه کنپی خخولے،

عزنونه به لوټ کیدل، زورورو به د کمزورو حق په زبردستئ سره خورلو، بے شماره بسخو سره به نکاح کیدله، زنا عام رواج وو، په وړه وړه خبره به د قبیلو ترمینځ جنګونه کیدل، کله به یوه قبیله خپل مینځ کښې جنګ کولو، دا د اسلام د راتللونه مخکښې د جزیره عربی مختصر غونډے تصویر دے د ذبیحینو (دوه حلال شوی) کسانو څوي :

تولو قریشو به د عبد المطلب په مقابله کي په خپلو اولادو او مالدارئ سره فخر کولو نو ددے وجے نه عبد المطلب یوه ورع نذر منلے وو چه کچرته الله تعالى ماله لس (۱۰) نارینه بچی راکړل، نو زه به پکښې یو د خپلو آلههو د رضا کولو دپاره ذبح کوم، د عبد المطلب دا آرمان پوره شو، الله تعالى ورله لس (۱۰) نارینه اولاد ورکړل چه یو پکښې دنبی کریم پلار عبد الله وو، کله چه عبد المطلب خپل نذر پوره کول وغوبنتل، نو د ځامنو ترمینځ ئې قرعه اندازی وکړه، نو د عبد الله نوم راووتلو، عبدالمطلب چه کله د عبد الله د ذبح کولو اراده وکړه، نو خلق راجمع شول چه عبد المطلب ددے کار نه منع کړی، هسے نه چه دا کار په خلقو کښې رواج جوړ نه شي، بالآخر پدے فيصله وشوه چه د عبد الله او د

لسو (۱۰) او بیانو ترمینخ به قرعه واچوی، پدے طریقہ به دا د عبد اللہ فدیه جوره شی، قرعه ئے چه واچوله نو د عبد اللہ نوم راووتلو، نو هغوی د او بیانو عدد دو چندہ کړلوا، بیا هم نوم د عبد اللہ راغې، پدے طریقہ ئے او بیان ډیرول ډیرول او قرعه کښې به نوم د عبد اللہ راووتلو تردے چه د او بیانو تعداد سل (۱۰۰) شو، نو بیا د او بیانو نوم راوختلو، عبد المطلب سل او بیان ذبح کړل د عبد اللہ په فدیه کښې، د نورو خامنو په نسبت عبد اللہ پلار ته ډیر گران وو، او خا صکر د سلو او بیانو د فدائے نه پس ئے ورسره ډیره مینه کوله، عبد المطلب د خپل حؤی عبد اللہ د پاره د بنی زهره قبیلے د یوئے جینیع آمنه بنت وهب انتخاب وکړو، او د هغې سره ئے ورله نکاح وکړه، آمنه بی بی حامله شوله، ددے د حمل نه درے میاشتے پس عبد اللہ د تجارتی قافلے سره د شام په طرف روان شو، واپسی کښې بیمار شو، چونکه بنی نجار دده ماماګکان وو مدینه کښې نو هلتہ ایسار شو تردے چه وفات شو او هلتہ دفن شو.

د حمل ورڅے پوره شوئے او نبی کریم ﷺ د ګل په ورڅ (یوم الاثنين) باندے پیدا شولو، البتہ د تاریخي اختلاف د وجوه نه

دنبی کریم ﷺ د پیدائش صحیح میاشت او ورخ معلومه نده، د یو روایت مطابق دنبی کریم ﷺ پیدائش په ۹ ربیع الاول باندے شوئے دے، د دویم روایت مطابق ۱۶ ربیع الاول دے، د دریم روایت مطابق رمضان کبپی پیدا شویدے، ددے نه علاوه هم نور روایتونه موجود دی، دا واقعه ۵۷۱ کبپی راغلے وہ، دے کال ته (عام الفیل) هم وائی، پدے کال باندے ابرھه د هاتیانو سره په مکه حمله کرے وہ چه اللہ ذلیله کړے وو.

د هاتیانو واقعه :

یمن کبپی د نجاشی بادشاہ د طرفنه گورنر ابرھه وکتل چه عرب مکے ته خی، او د خانه کعبے طواف کوی، او حج کوی، د هغې عزت کوی، او د لرے لرے نه راخی، نو ده په صنعته کبپی یوہ لویه کنیسه جوړه کړه، دے دپاره چه خلق د مکے په خای د حج دپاره صنعته راخی، نو د کنانه قبیلے یو سرے خبر شو نو هغه د شپے لاړو او دغه کنیسی ته ننوتوا او د هغې دیوالونه ئے په ګندګئ باندے ولړل، هرکله چه ابرھه ددے خبرے نه خبر شو نو د غصے نه لمبه شو، او شپیته زره (۶۰۰۰) لبکر ئے تیار کړو، او ورسه نهه (۹)

هاتیان وو، دا لبیکر د مکے مکرمے په طرف روان شو چه خانه کعبه ورانه کپری او هغه ونپروی. د تولونه غت هاتی ئے د خپل ذاتی استعمال دپاره خاص کپرو چه دا لبیکر د مکے مکرمے خوا ته ورسیدو لبر ایسار شو او بیا ئے مکے ته د داخلیدو حکم وکپرو، لیکن هغه غت هاتی کیناستو، او مخکبندی نه تللو کله چه بل طرفته ورله مخ کپرو نو په تیزئ سره به تللو، لیکن چه کله به ئے ورله مخ د خانه کعبے طرفته کپرو نو کیناستو به او مخکبندی به نه تللو، دا خلق پدے پریشانئ کبندی وو چه اللہ تعالیٰ د مارغانو یو لبیکر راولیبرلو چه په جہنم کبندی پاخه شوو کانپرو باندے ئے ویشتل، د هر مارغه سره درے درے کانپری وو، یو په خوله کبندی او دوه په خپو کبندی، د چنپے په مقدار یو یو کانپے وو، خوک چه به په کانپری ولکیدو د هغه اندامونه به رژیدل، او بالآخر به مرپ شو، د مکے قریش یو طرفته او بل طرفته تختیدلی وو، خوک په غرونو کبندی پیت شوی وو، چه ددے غت لبیکر نه خان بچ کپری هرکله چه ورتہ معلومہ شوله چه د لبیکر ڈیر بد حال دے نو پوره په امن سره خپلو

کورونو ته راغل، دا واقعه د نبی کریم ﷺ د پیدائش نه
تقریباً (۵۰) ورخے مخکنی شوے وہ۔

د نبی کریم ﷺ پالنه او رضاعت (تئے روڈل) :

نبی کریم ﷺ د پیدائش نه پس د ابولہب وینځے ٹویبه ورله
پئ ورکول، ددے نه مخکنی د نبی کریم ﷺ تره حمزہ بن
عبد المطلب له ئے پئ ورکړی وو، ددے وجے نه حمزہ رضی
الله عنہ د نبی کریم ﷺ رضاعی ورورهم وو، د عربو دا طریقه
وه چه ماشوم به پیدا شونو باندو ته ئے د پیوو دپاره لیږلو چه
قوی بدنه جور شي، او صحیح تربیت ئے وشي، او فصیحه
عربی یاده کړی، ددے مقصد دپاره نبی کریم ﷺ هم باندو
ته نقل شو، په دغه دور کښې د بني سعد قبیلے زنانه مکے ته
د ماشومانو دپاره راغلی وو، ټولو زنانو نبی کریم ﷺ پرینبودلو
حککه چه یتیم دے، حلیمے سعديه هم اول پرینبودو ليکن
داسے یو ماشوم ئے پیدا نه کړو چه د دوى د غریبیه بوج
کم کړی، دوباره نبی کریم ﷺ ئے په کمه مزدوری باندے
د خان سره واگستلو، او کور ته ئے راوستلو، حلیمه د خپل
خاوند سره یو کمزوری خره باندے مکے مکرمے ته راغلے
وه، واپسی کښې د حلیمے په غیره کښې محمد رسول الله ﷺ

دے، دغه کمزورے خره تیز تیز منزل کوی، تردے پورے
 چہ د تولو سورلو نه مخکنپی شوله، تولو ملگرو ورتہ تعجب
 کوو، حلیمه بی بی بیان کوی چہ زما سینو کنپی پئے نه وو،
 زما خپل خوی به هم د لوبے د وجہ نه ژرل، د کله نه مے
 چہ نبی کریم ﷺ ته پئے ورکول شروع کرل، زما په سینو
 کنپی ڈیر پئے پیدا شو بیا فرمائی : چہ په بنی سعد قبیله
 کنپی خشک سالی وہ، د کله نه چہ دا مبارک بچے دے
 زمکے ته د پیوو دپاره راوستے شونو دا زمکه سرسبزه شوله،
 خاروی ساربھ شول، او حالت ئے خائسته شو، نبی کریم ﷺ د
 حلیمے سره دوہ کاله تیر کرل، حلیمے بھ ددے ماشوم ڈیر
 خیال ساتلو، دوہ کاله تیریدو نه پس حلیمے نبی کریم ﷺ د
 ځان سره کړو، او د خپل مور او نیکه خواله ئے مکے
 مکرمے ته راوستلو، چونکه حلیمے د نبی کریم ﷺ برکت
 لیدلے وو، نو د آمنے نه ئے دوباره مطالبه وکړه چه محمد ﷺ د
 به دوباره زما سره او سیری، آمنے ددے خبره ومنله، حلیمے
 دوباره دے یتیم ماشوم لره بنی سعد قبیله علاقے ته
 راوستلو، چه ڈیره خوشحالی ئی کوله او نیک بخته وہ .

د شق صدر (د سينے سيريدو) واقعه :

دنبي کريم ﷺ عمر تقریباً خلور کاله وو چه یوه ورخ نبی کريم ﷺ د خپل رضاعی ورور (د حلیمے ھوی) سره لویے کولے، د کورنه لبر لرے د حلیمے ھوی په مندہ مندہ راغے، په مخ باندے ئے غم بنکاره وو، مور ته وائی د قریشی ورور مدد له خان ورسوئ، مور د بچی نه تپوس وکرو چه خه چل دے؟ هغه ورتہ قیصہ وکړه چه دوہ سفید پوش کسان راغلل، ورور ئے راله په زمکه سملولو او سینه ئے ورله په چاړه وسیرله، هغه لا خبره ختمه کړے نه وو حلیمے مندہ کړه خه گوری چه نبی کريم ﷺ په خپل خای چپ چاپ ولاړ دے، رنګ ئے تک زیر دے، حلیمے ترے تپوس وکرو، هغه ووئیل : خیریت سره یم، بیا ئے ووئیل چه دوہ سپینو جامو والا کسان راغلل او زما سینه ئے وشلوه او زما زړه ئے راویستلو، د هغے ئے نه توره توته بهر گوزار کړه، او زړه ئے راله په يخو او بو ووینخلو، او په خپل خای باندے ئے کینبودلو، بیا ئے راله سینه بنده کړه، او لارې، د ستر گونه پناه شول،

حليمے هلك د خان سره خپل کور ته راوستلو، بله ورخ ئے سهار وختي د خان سره مکے ته راوستلو، آمنه د حليمے په بے وخته راتللو حيرانه شوله ڏکه چه حليمے د خان سره ڏير په مينه بوتلے وو چه تپوس ئے وکرو نو حليمے د شق صدر توله قيصه بيان کرہ.

د مور او د نيكه وفات :

بی بی آمنه د خپل یتيم بچي سره مدینے ته لاره د عبد الله د قبر د زيارت دپاره، مدینه کبني بنو نجار قبيله کبني یو خو ورخے ديره شوله، بيا واپس مکے ته راروانه شوه، د آبواء مقام سره آمنه وفات شوه، او هلتہ دفن کرے شوه، دنبي کريم ﷺ عمر تقریباً شپر كاله وو چه موري بي ئے وفات شوه، د مور د وفات نه پس دنبي کريم ﷺ د کفالت ذمه واري نيكه عبد المطلب واحستله، هغه دنبي کريم ﷺ بے حدہ خیال ساتلو، دنبي کريم ﷺ تربیت کولو هغه سره ئے شفقت کولو، کله چه دنبي کريم ﷺ عمر اته (۸) كاله شو، نو نيكه ئے وفات شو، دنبي کريم ﷺ پورش ذمه واري ابو طالب ته نقل شوله،

د ابو طالب مالی حالت کمزورے وو او خاندان ئے لوئی وو،
د هغے باوجود ابو طالب او د هغه بنسخے نبی کریم ﷺ د خپلو
بچو پشان وساتلو، ددے وجے نه د نبی کریم ﷺ د ابوطالب
سره مینه وہ، داسے حالاتو کبپی نبی کریم ﷺ پرورش
حاصل کرو، د نبی کریم ﷺ تربیت په صداقت او امانت
باندے وشو تردے چه نبی کریم ﷺ د صادق او آمین په لقب
باندے مشهور شو، که چابه ووئیل چه صادق او آمین راغلے
دے نو هر چا ته معلومه وہ چه دا نبی کریم ﷺ یادوی .

تجارت او واده :

کله چه نبی کریم ﷺ لبر رالوئی شو، د خپلے زندگی توں
معاملات ئے پخپلہ سنبال کرل، نبی کریم ﷺ د کار او کسب
سلسله شروع کرہ، په معمولی مزدوری باندے ئے د قریشو
گڈے بیزے سرولے، شام ته تجارتی قافلے کبپی شریک شو
چه اکثر مال پکبپی د خدیجہ بنت خویلد وو، خدیجہ یوه
کنپہ بنسخے وہ، او ڈیرہ مالدارہ وہ، د میسرہ په نوم غلام د
خدیجے د تجارت انچارج وو،

دنی کریم ﷺ د برکت د وجے نه تجارت کبپی ڈیرہ زیاته منافع وشوہ، ددے لوئی منافع بارہ کبپی خدیجے د خپل غلام نه تپوس وکرو، هغه ووئیل چہ محمد بن عبد اللہ به سوداء اخستله او خرخوله نو خلق به په گنر تعداد کبپی هغه ته راتلل، چا باندے د ظلم نه بغیر به ئے ڈیرہ منافع کوله، خدیجے دمیسره خبرے خه په غور واوریدے، حالانکه هغه پخپلہ هم د نبی کریم ﷺ په بارہ د هغه د امانت او صدق نه خبره وہ، خدیجہ پدے ڈیرہ خوشحاله شوله او د نبی کریم ﷺ سره ئے د نکاح دپارہ مینه پیدا شوہ، نو خدیجے خپلہ ملگرے د نبی کریم ﷺ د رائے معلومولو دپارہ ولیرله چہ هغه د نکاح بارہ کبپی خه وائی، دے وخت کبپی د نبی کریم ﷺ عمر مبارک (۲۵) پنځه ويشت کاله وو، دے بسخے د خدیجے د طرفنه پیغام نبی کریم ﷺ ته رسولو، نبی کریم ﷺ هغه قبول کرو، پدے طریقہ سره نکاح وشوله، دواړه بسخه او خاوند خپل مینځ کبپی ڈیر خوشحاله وو، نبی کریم ﷺ د خدیجے په مال کبپی تجارت شروع کرو، وخت تیریدو سره د خدیجے نه د نبی کریم ﷺ اولاد پیدا کیدل، زینب، رقیة، ام کلثوم، او فاطمه رضی اللہ عنہن او په

هلکانو کبنيٰ قاسم او عبد الله پيدا شول، دا دواړه په ماشوم توب کبنيٰ وفات شو.

نبوت

دنبي کريم ﷺ عمر مبارڪ چه خلوينبنتو کالو ته نزدے ورسيدو نونبي کريم ﷺ په غار حراء کبنيٰ د خانله والي او خلوت ڙوند تيرول شروع کړل، غار حراء د مکے مکرمے نه مشرق طرفته یو غر کبنيٰ موجود وو چهنبي کريم ﷺ به کله مسلسل خوشپې هلته وو، او د الله تعاليٰ بندگی به ئې کوله، دلته د رمضان د مياشتے (۲۱) یو یشتمه نيته وه،نبي کريم ﷺ غار حراء کبنيٰ وو، خلوينبنت کاله عمرئے پوره شوئے وو چه جبريل عليه السلام ورلہ راغے، ورتہ ئے ووئيل : اُوايَه!نبي کريم ﷺ ورتہ ووئيل: زه لوستلونکے نه يم، دغه خبره جبريل عليه السلام درے خل دوهراؤ کړه، ليکننبي کريم ﷺ ورلہ هغه جواب ورکولو چه زه لوسټونکی نه يم، په دريم خل جبريل عليه السلام ووئيل: [إِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ، خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ، اَقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ، الَّذِي عَلَمَ بِالْقَلْمَ، عَلَمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ] {العلق: ۵} ترجمه: أولوله په مدد د نوم د رب ستا هغه ذات چه پيدائش ئے کړئ دے (۱) پيدا

کریدے انسان د تکرے د وینے نه، (۲) لو له همیشه او رب ستا چیر عزت والا دے، (۳) هغه ذات چه تعلیم ئے ورکریدے په قلم سره، (۴) تعلیم ئے ورکریدے انسان ته د هغه خیز چه دے پرے نه پوهیدو.

هغه ملائک بیا واپس شو، ددے نه پس نبی کریم ﷺ غار کبني د ایساریدو طاقت ونه لرلو نو کور ته راغے، کله چه د خدیجہ بی خوا ته ورسیدو نو زرہ ئے درزیدو، نبی کریم ﷺ وفرمايل : (زمُلُونِي، زَمْلُونِي) ما په کمبکنپی پت کړه، ما په کمبکنپی پت کړه، نبی کریم ﷺ ئے په کمبکنپی پت کړو، تردے پورے چه یره ترے ختمه شو، بیا ئے توله قصه خدیجے رضی اللہ عنہا ته بیان کړه، بیا ئے ورتہ وویل : زه پخپل خان ویریبرم، خدیجے رضی اللہ عنہا ورله تسلی ورکړه چه قسم په اللہ هیچرے به هم اللہ تعالیٰ تا ناکامه نه کړی خکه چه ته خپلولی پالے، خلقو سره مدد کوي، بے روزگاره ته کسب لیوے، میلمنو له میلمستیا ورکوے، د حق په باره کبني چه مشکلات راخی هغے کبني د خلقو مدد کوے . د خو ورخونه پس نبی کریم ﷺ دوباره غار حراء ته د عبادت دپاره لاړو، کله چه د عبادت نه فارغه شو، مکے مکرمے ته

واپس راروان وو، په لارہ کنبی جبریل علیہ السلام کرسی
باندے ناست دے، د آسمان او زمکے مینع کنبی په نظر
رائی، جبریل امین ددے آیتونو وحی وکره : [يَا أَيُّهَا الْمَدْثُرُ،
قُمْ فَأَنذِرْ، وَرَبَّكَ فَكِيرْ، وَثِيَابَكَ فَظَهِيرْ، وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ، وَلَا تَنْعُنْ
تَشْتَكِيرْ] {المَدْثُر: ٦} ترجمہ: اے کمبی کنبی انغختونکیه،
اُدریبہ نو ویرہ ورکرہ، او خاص د رب خپل لوئی وایہ، او
جامے خپلے پاکے ساتھ، او هرے پلیتیئ نہ ددہ اُوکرہ . ددے
نه پس د وحی سلسلہ شروع شوہ، پرلہ پسے وحی راتللہ، کله
چہ نبی کریم ﷺ د دعوت آغاز وکرو، اول د ایمان په آواز
باندے لبیک د هغہ بی بی خدیجہ رضی اللہ عنہا اووئیلو، د
اللہ د وحدانیت گواہی ئے وکرہ، او د نبی کریم ﷺ رسالت
تھ ئے خان تسلیم کرو، او په اسلام کنبی د ٹولو نه اول ئے
اسلام قبول کرو، رسول اللہ ﷺ ددے نه پس د خپل نزدے
دوست ابوبکر صدیق سره خبرہ وکرہ، هغہ ہم خبرہ ومنلہ،
او ایمان ئے راپرو، ذرہ برابر شک ئے ہم ونکرو، چونکہ
ابو طالب د نبی کریم ﷺ مور او د نیکہ د وفات نہ پس
پرورش کرے وو، ددے وجے نہ چہ کله نبی کریم ﷺ په
خپلو خپو اُدریدو، نو د خپل ترہ ابو طالب ٿوی د علی رضی

الله عنہ د کفالت ذمہ واری ئے اخستے وہ، پدے ماحول کنبی اللہ تعالیٰ د علی رضی اللہ عنہ سینہ د اسلام دپاره پرانستله، او اسلام ئے قبول کرو، د دوی نہ پس د خدیجے رضی اللہ عنہا غلام زید بن حارثہ ایمان راورو، نبی کریم ﷺ پت پت د اسلام دعوت چلو لو، او مسلمانانو خپل اسلام پت کرے وو چکھ کہ قریشو تھے بہ پتھ ولگیدھ چھ چا اسلام قبول کرے دے، هغہ لہ بہ ئے سزا کانے ورکولے چھ د اسلام نہ واپس شی۔

بُنکارہ دعوت :

د رسول اللہ ﷺ د پت دعوت چھ کلہ درے کالہ وشو، نو د اللہ تعالیٰ د طرفنه حکم راغے : [فَاصْدِعْ بِمَا تُؤْمِنُ وَأَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِكِينَ] {الحجر: ۹۴} ترجمہ: پس صفا صفا بیان کرہ هغہ چھ تا تھ حکم کرے شویدے د هغے د بیانولو، او مخ او گرخوہ د مشرکانو نہ بیوہ ورخ رسول اللہ ﷺ صفا غوندیئ باندے اودریدو، مکے والو تھ ئے آواز وکرو، دیر خلق راجمع شول، دے خلقو کنبی د نبی کریم ﷺ ترہ ابو ھب ھم موجود وو چھ د اللہ او د رسول پہ دشمنی کنبی د ھر چا نہ مخکنبی وو، خلق چھ کلہ را غل نبی کریم ﷺ و فرمایل : کہ

زه تاسو له خبر درکرم چه ددے غر نه هغه طرفته دشمن دئے، تاسو باندے حمله کوي نو تاسو به زما خبره ومنع، ټولو ووئيل : مونږه ته نه ئے موندلے مگر ريشتونے او امانت دار، نو رسول الله ﷺ وفرمايل: زه ستاسو دپاره یره درکونکے يم مخکنې ددے نه چه سخت عذاب د الله راشي، ددے نه پس نبی کريم ﷺ الله طرفته دعوت شروع کړو، او د بت پرستئ چه په هغه زمانه کښې رواج وو تردید به ئے کولو، دغه خائي کښې موجود ابو لهب غصه شو، وئے وئيل : (معاذ الله) هلاک شے، تا مونږ ددے خبرے دپاره راجع کړي يو، الله تعالى د ابو لهب په باره کښې دا سے آياتونه نازل کړل چه تر قیامته پورے به لوستلې کيردي: [إِسْمُ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ] [تَبَّأَتْ يَدَا أَيْلَهَبٍ وَتَبَّأَ مَا أَغْنَى عَنْهُ مَالُهُ وَمَا كَسَبَ، سَيَأْصُلُ نَارًا ذَاتَ لَهَبٍ، وَأَمْرَأَتُهُ حَيَّالَةُ الْحَطَبِ، فِي جِيدِهَا حَبْلٌ مِنْ مَسَدٍ] {المسد:۵} ترجمه: هلاک شول دواړه لاسونه د ابو لهب او هلاک شو دئے، فائده ورنکړه ده ته مال د ده او هغه خیز چه ده ګتليل وو، زر دئے چه ورننوئي به اور لمبو والا ته ، او بنځه دده چه راوچتوونکے د خشاکو ده ، په ست د هغه کښې رسئ ده د پوستکي د کجورو نه .نبی کريم ﷺ خپل

دعوت باندے کلک ولاړوو، چرته به چه د خلقو اجتماع په نظر راتلله، هغوي ته به ئې دعوت ورکولو، د خانه کعبې خوا کښې به ئې مونځ ادا کولو، او د خلقو په اجتماعاتو کښې به شريک کيدلو، او د اسلام پیغام رسولو او دعوت ورکولو دپاره به د مشرکانو بازارونو ته ورتللو، ډیر تکلیفونه به ئې برداشت کول، کومو خلقو به چه ایمان راپرو مشرکانو به ډیر تکلیفونه ورکول لکه چه سمیه او یاسر او عمار رضی اللہ عنهم ته ئې دومره سزاگانے ورکړے چه یاسر او سمیه رضی اللہ عنہما شهیدان شول، سمیه رضی اللہ عنہا هغه بنځه ده چه په اسلام کی اوله شهیده شوئے ده، یاسر رضی اللہ عنہ په اسلام کښې اول د شهادت درجه حاصله کړیده، بلال بن رباح حبشي رضی اللہ عنہ ته هم اميہ بن خلف او ابو جهل ډیرے سزاگانے ورکړۍ وسے، ورته به ئې وئيل : اے بلاله ! اسلام پرېږده، بلال رضی اللہ عنہ په اسلا باندے مضبوط وو، اميہ بلال رضی اللہ عنہ په زنخیرونو کښې وترپلو، او بهر د مکے مکرمے په ګرمو شکو کښې به ئې خملولو، او پخپله هم او په نور مشرکانو باندے به ئې هم په کورو وھلو، د بلال رضی اللہ عنہ د خولے مبارڪے نه به صرف د أحد أحد آواز

راتللو، یوه ورخ ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ ورباندے تیر شو، نو د امیه نہ ئے واخستلو او د اللہ دپاره ئے آزاد کرو۔ پدے مشکل حالت کبینی د حکمت د وجہ نہ رسول اللہ ﷺ مسلماناں د اسلام د بنکاره کولو نہ منع کری وو، ددے وجے نہ بہ نبی اکرم ﷺ د صحابہ کرامو سرہ پہ تنهائی کبینی میلاویدو، کچرتہ نبی کریم ﷺ بنکاره ملاویدے نو مشرکانو به د هغه او د هغه د دعوت ترمینځ مانع واقع کیدے، او ممکنہ وہ چہ ددے وجہ نہ د دواره ډلو مینځ کبینی جنگ راغلے وے، چونکه د مسلماناںو تعداد هم ڪم وو، او اسباب د جنک هم نہ وو، ددے وجے نہ نبی کریم ﷺ مسلماناںو ته د اسلام د پتولو حکم کرے وو، رسول اللہ ﷺ بہ د مشرکانو مخکبینی د تکلیفونو باوجود بنکاره دعوت او عبادت کولو۔

حبشو ته هجرت :

اسلام چه چا قبول کرے وو، او مشرکانو ترے خبر وو نو هغوی ته بہ ئے ډیر تکلیفونه رسول، خاصکر د معاشرے هغه کمزوري صحابه کرام رضوان اللہ علیهم اجمعین ته نو رسول اللہ ﷺ دوی ته حبشو ته د نجاشی بادشاہ خوا ته د

هجرت اجازه ورکړه، دا واقعه د نبوت په پنځم کال راغله، تقریباً اوویا (۷۰) کسانو د خپلو بنخو او بچو سره حبشو ته هجرت وکړو، هجرت کونکو کبني عثمان بن عفان رضي الله عنه او د هغه کور والا رقیة د رسول ﷺ لور ورسره هم پدے سفر کبني ملګرے وه، قريشو پوره کوشش وکړو چه حبشو کبني هم مسلمانان سکون باندے ژوند تیر نه کړي، نو د نجاشی بادشاہ په خدمت کبني مختلفے ډالئ وغیره پیش کړي، او دا مطالبه ئے وکړه چه دا خلق مکے والو ته حواله کړي، او مکے والو د الزام ولکوو چه دا مسلمانان عيسى عليه السلام او د هغه مور ته بد رد وائی، نجاشی چه د مسلمانانو نه د حقیقت په باره کبني تپوس وکړو، نو هغوي جواب کبني قرآن ولوستلو هغه چه د عيسى او مریم علیهم السلام په باره کبني نازل شوي وو، نجاشی چه قرآن کريم واوريديو نو د مسلمانانو د خبرے تائید ئے وکړو، مسلمانان ئے مکے والو ته د حواله کولو نه انکار وکړو، او پخپله د ايمان راولو اعلان ئے وکړو .

عجیبہ واقعہ :

ددے کال په رمضان کنبی رسول اللہ ﷺ یوہ ورخ مسجد حرام ته راغلو، او د تولو خلقو په مینځ کنبی ئے د سورة البجم تلاوت شروع کرو چه قریش هم گنر تعداد کنبی موجود وو، دے کافرانو مخکنbi چرتہ هم د قرآن کریم تلاوت نه وو آوریدلے ځکه دوی خپل مینځ کنبی دا لوط کړے وو چه محمد ﷺ ته به غور نه بدو، کله چه ناساپی ددے خلقو مخکنbi دقرآن کریم ددے مبارک سورت تلاوت شروع شو، ددے په غورونو ډیر عجیبہ ولګیدو او قرآن ته غیر اختیاری متوجہ شو، کله چه رسول اللہ ﷺ ددے آیت (فَاسْجُدُوا إِلَيَّهُ وَاعْبُدُوا) النجم: ۲۶) ترجمہ: دخپل رب مخکنbi سجدہ وکړئ او د هغه عبادت وکړئ . رسول اللہ ﷺ سجدہ وکړه نویوں په ټوله بے اختیاره په سجدہ باندے پریوتل .

هر قسم تعلق پریکول :

قریشو همیشه دپاره دنبی کریم ﷺ د دعوت هر قسمه مخالفت کولو، او هره ورخ به ئے نوی نوی انداز کنبی

تکلیفونه ورکول، دهمکیانے به ئے ورکول، کله کله لالچ د
مال او د بنخے ورکولو، دے ټولو تکلیفونو به مسلمانان په
خپل باندے مضبوطول، او د ایمان والو تعداد به ورخ په
ورخ زیاتیدو، نو کافرانو د مسلمانانو خلاف یو نوئے محاذ
پرانستلو، خپل مینج کبني ئے یوه معاہده ولیکله، ټولو پدے
اتفاق وکرو، او خانه کعبه کبni ئے آویزاندہ کړه، چه د
مسلمانانو او بنو هاشمو سره به هر قسمه تعلقات ختم کړے
شی، د دوی سره اخستل، خرڅول، نکاح، او هر قسمه
تعاون به ختم کړے شي، مسلمانان مجبوراً د مکے مکرمے
نه بهر شعب ابی طالب ته نقل شول، پدے خائی کبni
مسلمانو ته ډیر تکلیف وو، لوره او نور ډیر مشکلات وو،
کوم مسلمانان چه مالداره وو، هغوي خپل ټول مال په نورو
مسلمانانو باندے خرچه کرو لکه خدیجہ رضی اللہ عنہا، او
دوی ته مرضونه ولگیدل، او ډیر خلق مرگ ته نزدے شول،
لیکن ددے هرڅه باوجود مسلمانان مضبوط وو، او صبر
ئے کولو، یو تن هم د خپل دین نه روستونه شو، دا سلسہ تر
درے کالو پورے وه، تردے چه قریشو کبni خو مشرانو
ددے خلاف آواز اوچت کرو، دا خلق د بنو هاشم نزدے

رشته دار وو، هغوي بنکاره ددے اعلان مخالفت وکړو، کله چه دا معاهده د خانه کعبې نه رابهړکړه، معلومه شو چه چینجو تول کاغذ خورلے وو، صرف د الله نوم باقی وو، پدے طريقه سره د مشکل وخت ختم شو، بنو هاشم او مسلمانانو مکے مکرمے ته واپس راغل، ليکن قريشو په مسلمانانو باندے د ظلمونو سلسله جاري وساتله.

د غم کال :

د شعب ابی طالب د راتللونه پس ابو طالب بیمار شود نبی کریم ﷺ تره صاحب فراش شو، خو ورخے تیرے شوئے نوئے چه ابو طالب باندے د مرګ علامے بنکاره شوئے، رسول الله ﷺ د تره سر طرفته کیناستو، د مرګ نه مخکنې پئے ترے د لاله الا الله د اقرار مطالبه کوله، ليکن بل طرفته کافران رشته دار خاکسر ابو جهل د اسلام د قبلولونه منع کولو او ورته ئے وئيل چه ته د خپل پلار نیکه دین پرېږدے، د عبد المطلب ددين نه مخ آړوئے، تردے چه ابو طالب د شرک په حالت کښې وفات شو، رسول الله ﷺ ته د ابو طالب په وفات باندے ډير غم ورسیدو، څکه چه د شرک په حالت کښې وفات شو، د ابو طالب د مرګ نه دوه

میاشتے پس خدیجہ رضی اللہ عنہا وفات شوہ چہ رسول اللہ ﷺ ته ڈیر غم و رسیدو، ددے دوارو د وفات نه پس مشرکانو نبی کریم ﷺ باندے تکلیفونہ نور ہم ڈیر کرپل۔

طائف ته سفر:

د قریشو سرکشی فرعونیت او مسلمانانو ته تکلیف و رکول د حد نه ڈیر شوو نبی کریم ﷺ طائف ته د سفر کولو ارادہ وکرہ، کیدے شی اللہ تعالیٰ هغوی ته هدایت و کری طائف ته تلل خہ آسان نه وو، یو خود طائف لار په غرونو کبپی مشکله وہ، او بل د طائف والو د طرفہ جواب انتھائی تکلیف والا وو، دے خلقو دنبی کریم ﷺ په خبرہ هیخ پرواہ و نکرہ بلکہ بدے بدے خبرے ئے ورتہ وکرے، او ماشومان ئے وریسے کرپل په کانرو ویشتلو تردے پورے چہ دنبی کریم ﷺ پنپے مبارکے د وینونہ ڈکے شوے پدے مشکل حالت کبپی نبی کریم ﷺ مکے مکرمے ته د واپس تللو فیصلہ وکرہ، رسول اللہ ﷺ ڈیر زیات خفہ او غمجن وو، پدے وخت کبپی جبرئیل علیہ السلام سره د غرونو ملائک راغلو، جبرئیل علیہ السلام و فرمائیل : (وَقَدْ بَعْثَ إِلَيْكَ مَلَكَ الْجَبَالَ لِتَأْمُرَهُ بِمَا شَاءَتْ) ترجمہ : یقینا اللہ تعالیٰ د غرونو

والا ملائک تاته رالیبرلے دے دے دپاره چه ته ورتہ حکم
وکرے خه چه ستا خوخه وي، ملائک ووئیل : (إِنْ شَتَّ أَنْ
أَطْبُقُ عَلَيْهِمُ الْأَخْشَبَيْنَ) اے محمد ﷺ که ستا خوخه وي زه به
دے قوم باندے دا دوه غرونہ یوئھای کرم . نبی کریم ﷺ
جواب ورکرو : (بِلَّا أَرْجُو أَنْ يُخْرِجَ اللَّهُ مِنْ أَصْلَاهُمْ مَنْ يَعْبُدُ اللَّهَ
وَحْدَهُ لَا يُشْرِكُ بِهِ شَيْئًا). بلکه زما دا اميد دے چه الله تعالی به
ددوی په نَسْلَوَنَوْ کبني داسے خلق پیدا کری چه د الله تعالی
عبادت به کوي او د الله تعالی سره به هيڅوک نه شريک
کوي، حالانکه نبی کریم ﷺ ته ددے خلقو د طرفنه ډير
تكلیف رسیدے ولو لیکن د هغې باوجود هم نبی کریم ﷺ
د خپل قوم په باره کبني د شفقت او د صبر مظاهره وکړه .

د سپورمیء دوه تکرے کيدل :

د مکے مشرکانو به بار بار د رسول الله ﷺ نه د معجزاتو
مطلوبه کوله، داسے معجزه راوره چه هغې سره زمونږ ستا په
نبوت یقین راشی، دا مطالبه به ئے بار بار کوله، یو خل ئے دا
مطلوبه هم وکړه چه دا سپورمیء دوه تکرے کړه، نبی کریم
ﷺ د الله تعالی نه دعاء وکړه، الله تعالی سپورمیء دوه تکرے
کړه، چه قريشو تر ډير وخت پورے کتله، ددے باوجود ئے د

ایمان را اولو نه انکار و کرو، بیا ئے ووئیل چه محمد ﷺ
 مونږ باندے جادو و کرو، یو سپی ووئیل که محمد ﷺ تاسو
 باندے جادو کرے دے نو تو لو خلقو باندے خو جادو نشی
 کولے، نو قریش د بھرن نه د راتلونکو خلقو انتظار کولو کله
 چه د بھرن نه مسافر راغلل نو د هغوي نه ئے تپوس و کرو،
 هغوي جواب ورکرو چه آو مونږ دا واقعه لیدلے ده، ددے
 بنکاره معجزے باوجود هم مشرکان په خپل ڪفر باندے
 مضبوط وو.

د اسراء او معراج واقعه :

د طائف نه رسول الله ﷺ دیر د غم په حالت کبني راوایس
 شوے وو، ددے نه مخکنې ابو طالب وفات شو، ورپسے
 خدیجہ رضی الله عنها وفات شوے وہ، او مشرکانو ظلمونه
 هم د حد نه دیر شوی وو، نبی کریم ﷺ لره غمونو د هر
 طرفنه راگیر کرے وو، داسے حالت کبني د الله تعالی د
 طرفنه د اطمینان او سکینه اسباب راغلل، یوه شپه نبی کریم
 ﷺ آرام کولو چه جبریل علیه السلام د براق سره راغلو،
 براق د آس پشان حیوان وو، د بجلی پشان تیز رفتار وو، نبی
 کریم ﷺ پدے سوری باندے کیناستولے شو او فلسطین ته

بیت المقدس ته بوتلے شو، د هلتہ نه نبی کریم ﷺ آسمانونو ته سفر وکرو چه پدے سفر کنبی نبی کریم ﷺ د الله تعالی د قدرت ڈیرے نبیے ولیدلے، پدے سفر کنبی پنځه مونځونه فرض شو، او په دے شپه واپس مکے ته راغلو، او د نبی کریم ﷺ زړه مطمئن او مضبوط شوې وو، ددے په باره کنبی الله تعالی فرمائی : [سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَنْدِهِ لَيْلًا مِنَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ إِلَى الْمَسْجِدِ الْأَقْصَى الَّذِي بَارَكْنَا حَوْلَهُ لِنُرِيهُ مِنْ آيَاتِنَا إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ] {الإِسْرَاءٌ: ۱۶} ترجمه: پاکی ده الله تعالی لره (د هر قسم شرک او د عیبونونه) هغه ذات دے چه بوئے تلو بنده خپل په تکرې د شپه کنبی د مسجد حرام نه تر مسجد اقصی پورے، هغه چه برکات اچولی دی مونبر چاپیره د هغې نه، دپاره ددے چه او بنايو مونبر ده ته د نبود قدرت او د توحید زمونږنه، یقینا الله تعالی هر خه آوري او هر خه ويني بله ورخ نبی کریم ﷺ خانه کعبې سره کیناستو او خلقو ته ئې د تیرے شوې شپه حالات بیانول، کافرانو د نبی کریم ﷺ د خبرے تکذیب وکرو، خنداکانے ئے کوله، یو تن ووئیل چه ته بیت المقدس ته تللے ئے نو مونبر ته د هغه شکل بیان کړه، مقصد ئے د نبی کریم ﷺ دروغجن

ثابتول وو، اللہ تعالیٰ بیت المقدس دنبی کریم ﷺ د سترکو
مخکنی را اوجت کرو، د مشرکانو د تولو تپوسونو جواب ئے
ورکرو، مشرکانو پدے خبره یقین ونکرو، د بل دلیل مطالبه
ئے وکره دویم دلیل نبی کریم ﷺ ورتہ وویل چه لارہ کنپی
یوه قافله مکے مکرمے ته راتللہ، نبی کریم ﷺ د هغے تول
احوال بیان کرل چه خومره اوبنان دی، خو ورخو کنپی به
راورسی،

لیکن ددے هرخه باوجود کفار په خپل ضد باندے کلک
وو، په بلہ ورخ جبرئیل علیہ السلام راغے او نبی کریم ﷺ
ته ئے د منحونو طریقه او وختونه وبنو دل، اول صرف سهار
دوه رکعاته او د ماسخوتن دوہ رکعاته منځ فرض وو، پدے
موقعه نبی کریم ﷺ خپل دعوت صرف د بھرنہ راتلونکی
خلقو دپاره خاص کرے وو چه مکے والا د اسلام په خلاف
قسم خورلے وو، د بھرنہ راتلونکی ته به ئے د پناه اخستلو
په بارہ کنپی هم خبره کوله چه ما له په خپل ملک کی پناه
راکری، او اسلام به ئے د هغوی مخکنپی پیش کولو، او
وضاحت به ئے ورتہ کولو، بل طرفته به ابو لهب دنبی کریم
ﷺ شاته روان وو، او خلق به ئے دنبی کریم ﷺ د دعوت نه

منع کول، یو خل خه کسان د مدینے (یثرب) نه حج له راغلے وو، نبی کریم ﷺ ورتہ دعوت ورکرو، هغوی د نبی کریم ﷺ خبرے ته خه غور کینبودو، او په نبی کریم ﷺ باندے ایمان راولو کنپی متفق شو، او ایمان ئے قول کرو، مدینے والو د یهودو نه آوریدلی وو چه آخره زمانه کنپی به یو نبی راخی کله چه نبی کریم ﷺ دوی ته دعوت ورکرو نو دوی ووئیل چه دا هغه آخری نبی کریم دے، هسے نه چه یهود رانه مخکنپی نه شی، دا شپر کسان وو، بل کال باندے د مدینے نه دولس (۱۲) کسان راغل، نبی کریم ﷺ ورسه مصعب بن عمیر رضی اللہ عنہ ولیبرلو چه مدینے والو ته قرآن وبنائی، او د دین احکام ورتہ وبنائی د اللہ تعالیٰ په مدد سره مصعب رضی اللہ عنہ مدینے والو باندے بنہ محنت وکرو، یو کال پس مکے مکرمے ته واپس راغلو سره د مدینے والو نه دوہ اوویا (۷۶) سری او بنخے راغل، دا خلق د نبی کریم ﷺ سره میلاو شول، دوی د نبی کریم ﷺ سره د دین په نصرت باندے بیعت وکرو، او د دے نه پس مدینے ته واپس شول۔

د اسلام د دعوت نوئے محاذ :

د حق او حق پرستو دپاره مدینه نوئے امن والا خائے پیدا شو، مسلمانانو هلتہ هجرت شروع کرو، او دلتہ د مکے مشرکانو دا لکھ عزم کرے وو چہ مسلمانان د هجرت نه منع کری، مهاجرینو ددے وجہ نه قسماقسم تکلیفونه برداشت کرل، مسلمانانو به د قریشو دیرے نه پت پت هجرت کولو، ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ به بار بار د نبی کریم ﷺ نه د هجرت اجازت غوبنسلو لیکن نبی کریم ﷺ به ورتہ دا خبره کوله چہ جلتی مه کوه، کیدے شی اللہ تعالیٰ تا له ملگرے پیدا کری، تردے چہ ڈیرو مسلمانانو هجرت وکرو چہ قریشو ته معلومہ شو چہ د مسلمانانو طاقت مدینه کبني پیدا شو، د نبی کریم ﷺ د دعوت د ترقی نه یریدل، خپل مینخ کبني دوي مشوره وکره چہ معاذ اللہ نبی کریم ﷺ به قتل کرو، پدے خبره متفق شو، ابو جهل مشوره ورکره چہ د هرے قبیلے نه به یو یو ٿوان له توره ورکرو، په یو خل به حمله وکری، بیا بنو هاشم به د چا چا سره دشمنی کوی، اللہ تعالیٰ د مشرکانو ددے سازش خبر نبی کریم ﷺ له ورکرو، د اللہ تعالیٰ د حکم نه بعد نبی کریم ﷺ د خان سره

ابوبکر صدیق کرو، او د سفر کولو اراده ئے وکرہ، د شپے علی رضی اللہ عنہ ئے پنچلہ بستره باندے سملولو، مشرکان راجمع شول، دنبی کریم ﷺ د کور نہ ئے گیرہ واچولہ، دنبی کریم ﷺ د راوتلو په انتظار وو چہ نبی کریم ﷺ د دوی په صفونو کبپی راوتلو او په سرونوئے ورله خاورے واچولے او دوی ته هیخ پته ونه لکیده، پدے طریقه نبی کریم ﷺ د ابو بکر رضی اللہ عنہ خواتہ راغلو، د مدینے په سفر د کور نه یوخاری روان شول، اول غار ثور ته لارل، دلتہ قریشو د صبا پورے انتظار کولو چہ کله د بسترے نه علی رضی اللہ عنہ پاسیدو، مشرکان حیران شول، دوی د علی رضی اللہ عنہ نه دنبی کریم ﷺ په بارہ کبپی تپوس کولو خو ھغه حال نه وئیلو، علی رضی اللہ عنہ ئے ووھلو لیکن خه فائدہ ئے ونکرہ، نو مشرکانو ھر طرفتہ کسان خوارہ کرل، اعلان ئے وکرو چہ چا چہ نبی کریم ﷺ ژوندے یا معاذ اللہ مړ راورو، سل (۱۰۰) او بنان انعام دے، مشرکان تر غار ثور پورے ورورسیدل، کچرتہ یو تن خپلو بنپو طرفتہ کتلی وے نو دوی به ئے لیدلی وے، ابوبکر صدیق رضی اللہ عنہ سره دنبی کریم ﷺ په بارہ کبپی غم ڈیر شو، نبی کریم ﷺ وفرمايل :

(ماَ ظَنْكَ يَا أَبَا بَكْرٍ بِأَثْنَيْنِ اللَّهَ ثَالِثُهُمَا، لَا تَعْزَزَنَ إِنَّ اللَّهَ مَعْنَا). ترجمہ:
 اے ابوبکر! ستاً خه خیال دے د هغه دوه کسانو په باره
 کبني چه الله ئے دریم دے، مه خفه کیره الله تعالی زمونږ
 سره دے. مشرکانو دوى ونه لیدل او نبی کریم ﷺ د ابوبکر
 صدیق سره په غار کبني درے ورخے تیرے کرے، دے نه
 پس مدینے ته روان شو، لاره ڏپرہ لویه وہ، او گرمی ڏپرہ
 سخته وہ، په دویمه ورخ د دوى تیریدل یه یوه بنخه وشو چه
 د ام معبد په نوم باندے وہ، دوى د هغے نه د خوراک خبناک
 طلب وکرو، د بنخے سره هیخ نه وو، یوه کمزورے بیزه د
 خیمه یو طرف کبني وہ چه د کمزورتیا د وجے نه خر له نه
 شوه تللے، او یوه قطره پئ هم پکبني نه وو،

نبی کریم ﷺ د هغه بیزے خواله لا رو، د هغے غولانزه ئے په
 لاسونو مسح کړه، د هغے نه پئ روان شو، یو لوښے ئے ډک
 کړو، دا حالت چه ام معبد ولیدو، حیرانه شوله، ټول پئ
 وڅښکل، دوباره ئے بیا لوښے ډک کړو، هغه ئے د ام معبد
 سره پرینبندو او سفر باندے روان شول . دلته مدینے والا
 هره ورخ د مدینے نه بهر راوځی او د نبی کریم ﷺ انتظار
 کوي کله چه نبی کریم ﷺ مدینے ته راغلو نو ټولے مدینے

والو د خوشحالی دوجے د مرحبا مرحبا آوازونه کول، نبی کریم ﷺ مدینے جنوب کتبی اقع قباء کتبی دیره شو، خلور ورخے هلتہ وو، او د مسجد قباء بنیاد ئے کینبودو، په اسلام کتبی اولنے مسجد دا دے، په پنځمه ورخ نبی کریم ﷺ مدینے طرفه روان شو، ډیرو انصارو صحابه کرامو دا کوشش کولو چه د نبی کریم ﷺ د میلمستیا شرف حاصل کړی، د اوبنے مهارئے نیولے وو، نبی کریم ﷺ د دے خلقو د جذباتو شکریه ادا کوله او دا به ئے وئیل : (دَعُوهَا فَإِنَّهَا مَأْمُورَةٌ) دا اوخه پریدی، دیته امر کړے شویدے، اوبنې لاره خپل ځای کتبی کیناستله، بیا پاسیده بل ځای ته مخکی شو، بیا ئے خپل ځای ته وکتل نو پاسیده او بيرته خپل مخکنی ځای ته راوایس شو، او کیناستله، نبی کریم ﷺ ترے کوز شو، او دغه ځای ئے د مسجد دپاره منتخب کړو، رسول الله ﷺ د ابو ایوب انصاری کور کتبی میلمه شو، علی رضي الله عنہ درے ورخو پورے مکه کتبی ایسار شو چه د رسول الله صلي الله عليه وسلم امانتونه وسپاري، بیا مدینے ته راغلو، قباء کتبی د رسول الله ﷺ سره ميلاو شو .

نبی کریم صلی اللہ علیہ وسلم په مدینہ کی :

کوم خائی چه د نبی کریم ﷺ اوبنہ ناستہ وہ هغہ زمکھ ئے واخستہ، او مسجد نبوی ئے آباد کرو، رسول اللہ د مهاجرینو (چه د مکے نه د نبی کریم ﷺ سره راغلی وو) او انصارو (د مدینے خپل اوسیدونکی مسلمانان چه مهاجرینو له ئے پناہ ورکرے وہ) ترمینع رورولی جورہ کرہ، د یو انصاری او یو مهاجر رورولی ئے قائمہ کرہ چه د هغہ مال کتبی هم شریک وو، پدے طریقے سره مهاجرين او انصار یو خائی کار شروع کرو، پدے سره رورولی نورہ هم مضبوطہ شوہ، د مکے مشرکان او د یہودو د مخکنbi نه تعلقات موجود وو، مشرکانو د یہودو په ذریعه مسلمانانو کتبی جدا والے راوستلو، او کوشش ئے کولو، او مشرکانو دھمکیانے ورکولے چه مونږہ مسلمانان ختموو، مسلمانان د بھرنی دشمن (قریشو) او کورنی دشمن (یہود) نه خطرہ کوله، حالات دومرہ سخت شو چه صحابہ کرام رضوان اللہ علیہم اجمعین به د خان سره اسلحہ د خوب په حالت کتبی سرتہ ایخودله، داسے د تکلیف په حالت کتبی اللہ تعالی د جهاد حکم نازل کرو، رسول اللہ ﷺ د مجاهدینو دستے یو طرف او بل طرف ته لیرل

شروع کړل، چه د دشمن په نقل او حرکت باندے نظر ولري، ددے سره نبی کریم ﷺ په تجارتی قافلو باندے هم حمله کول شروع کړل، چه مشرکانو ته د مسلمانانو د طاقت احساس وشي، او کافران هم د پراؤمن اوسيدلو خبرې ته مجبوره شي، او مسلمانان په آزادئ سره د اسلام دعوت وکړي، ددے سره نبی کریم ﷺ د بعضو قبائلو سره معاهدے هم کړئ وئے.

جنګ بدرا:

رسول الله ﷺ دا فيصله وکړه چه د شام نه د مشرکانو راتلونکی قافله ته لار ونيولے شي، نبی کریم ﷺ د خان سره درې سوه ديارلس (۳۱۲) صحابه کرام روان کړل، دوي سره صرف دوه آسونه او اوويا (۷۰) اوبنیان وو، د قريشو تجارتی قافله کښې هزار (۱۰۰) اوبنیان وو چه مشری ئې ابوسفيان کوله، ورسره صرف خلويښت (۴۰) کسان وو، ابوسفيان ته معلومه شوه چه مسلمانان حمله کوي هغه مکے والا د حالاتونه خبر کړل، او د مدد اپیل ئې وکړو، او پخپله بله لار باندے روان شو، او د مسلمانانو د حملې نه ئې خان بچ کړو، دلته ابو جهل د مکے د قريشو نه زر (۱۰۰) جنګکيانو سره د

جنگ په نیت روان شو، ابوسفیان استازے ولیبرلو چه قافله بچ شوه، تاسو واپس شئ لیکن ابوجهل د واپسی نه انکار وکړو او خپل سفر ئے جاري وساتلو .رسول الله ﷺ ته چه خبر وشو چه مشرکان د جنگ دپاره راروان دی، د صحابه کرام رضوان الله علیهم اجمعین سره ئے مشوره وکړه، اتفاق پدے خبره راغې چه د مشرکانو سره جنگ وکړے شي، او مقابله ورسه وکړے شي، دویم کال د هجرت د رمضان المبارک په اولسمه ورخ باندے د دواړو لښکرو مقابله وشوله، دیر سخت چنګ وشو، بالآخر مسلمانانو ته میدان پاتے شو، او مشرکان وتخنیدل خوارلس (۱۴) مسلمانان شهیدان شول، او اوویا (۷۰) مشرکان مردار شول، او اوویا (۷۰) قیدیان شول، پدے ورخو کښې رقیه بنت رسول الله ﷺ وفات شوه چه د عثمان بن عفان رضی الله عنہ په نکاح کښې وہ، د نبی کریم ﷺ په سفارش عثمان رضی الله عنہ مدینه کښې پاتے شوئے وو، جنگ بدر کښې نه وو شریک شوئے، د خپلے ناروغه بي بي خدمت ئے کولو، نبی کریم ﷺ د جنگ بدر نه پس د خپلے دویمه نور ام کلثوم رضی الله عنہا نکاح د عثمان رضی الله عنہ سره وکړه، ددے وجے نه

عثمان رضی اللہ عنہ ته ذو النورین وئیلے شی چه د رسول اللہ ﷺ دوہ لوئنہ د هغہ په نکاح کتبی یوه پس د بلے نه راغلے وے، د جنگ نه پس مسلمانان مدنیتے ته خوشحاله راوپس شول، د اللہ مدد میلاو شو، قیدیانیاں ئے راوستل، مال غنیمت میلاو شو، قیدیانو کتبی بعضو نقدہ فدیہ ورکرہ او خان ئے خلاص کرو او د چا فدیہ دا مقرر شو چه د مسلمانانو لس ماشومانو ته به لیکل لوستل ورزدہ کوی۔

جنگ اُحد:

د جنگ بدر نه پس پورہ یو کال روستو د مسلمانانو او کفارو مینع کتبی دا جنگ وشو، د جنگ بدر بدل اخستلو دپارہ مشرکانو درے زره (۳۰۰) لبکر تیار کرو اُووہ سوہ (۷۰۰) مسلمانانو د هغے مقابلہ وکرہ، په اول د جنگ کتبی مسلمانانو ته فتحہ نصیب شوہ، کافرانو میدان پرینبودو، مگر دوبارہ راوپس شو، او د غندیٰ (جبل رماة) د طرفہ ئے په مسلمانانو باندے حملہ وکرہ، دا هغہ غر وو چه رسول اللہ ﷺ ورباندے غشی ویشنونکی پنخوس کسان مقرر کرپی وو، د غنیمتونو د جمع کولو دپارہ دوی راکوز شو، ددے وجے نه مسلمانانو ته د کفارو د طرفہ تکلیف ورسیدو۔

جنگ خندق :

د جنگ اُحد نه پس د یهودو یو وفد مکے والو له لارو او د مسلمانانو خلاف په مدینه باندے د حملے ترغیب ئے ورکرو، او د هر قسمه امداد وعدہ ئے ورسره وکړه، مشرکانو د یهودو خبره ومنله، بیا د یهودو نورو قبائلو پسے هم لارو، او د مسلمانانو په خلاف ئے جنگ ته تیار کړل، هغوي هم اتفاق وکړو، د هر طرفنه کافرانو او مشرکانو مدینے په طرف روان شو، تقریباً د لسو زرو (۱۰۰۰) لبناکر په مدینه منوره باندے حمله آور شو، نبی کریم ﷺ د دشمن د سازشونو نه خبر وو، د صحابه کرامو رضي الله عنهم نه ئے مشوره واخستله، سلمان فارسي رضي الله عنه دا مشوره ورکړه چه د مدینے منورے کوم طرف ته چه غرونه نشه هغه طرف ته به خندق وکنستلے شي. تول مسلمانان د خندق په کنستلو کښې شريک شو، ددے وجے نه زرتر زره منصوبه مکمل شو، ددے په نتيجه کښې مشرکان د مدینے نه بهر د یو میاشت پورے په خيمو کښې اوسیدل، خندق باندے ورتلل ورته گران وو، آخر کښې الله تعالى تیزه سیلیع راولیږله، او د مشرکانو خیمسه ئے والوزولي، کافرانو باندے یره راغله، او په

جلتے سره خپلو علاقو ته واپس شول، اللہ تعالیٰ ټولو لبکرو
له په یواحی شکست ورکرو، او د مسلمانانو مدد ئے وکرو.

د مکے فتح :

په اتم کال د هجرت باندے رسول اللہ ﷺ فیصله وکړه چه په
مکه مکرمه باندے حمله وکړی، په لسم (۱۰) د رمضان
المبارک باندے د لس زره (۱۰۰۰) مجاهدینو سره روان شو، او
بغیر د جنګ نه مکے مکرمے ته داخل شو، څکه چه قریشو
اسلحه اینبودلے ووه، اللہ تعالیٰ د مسلمانانو مدد وکرو، نبی
کریم ﷺ مسجد الحرام ته داخل شو، د کعبة اللہ طواف ئے
وکرو، بیا کعبے ته دننه ورغلو، او دووه رکعاته مونځ ئے وکرو،
او بیا هغه ټول بُتان ئے مات کړل کوم چه خانه کعبه کښې
وو، بیا د خانه کعبے په دروازه کښې ودریدو او لاندے
قریش ولار وو، د خپلے فیصلے انتظار ئے کولو، رسول
الله ﷺ مشرکانو ته وویل : چه تاسو خه سوچ کوئ چه زه به
تاسو باندے د خه فیصله کونکے یم؟، ټولو جواب ورکرو
چه مونږ ستانه د خیر خواهی اميد ساتو څکه چه ته زمونږه
عزتمند ورور ئے، او د عزتمند ورور څوئ ئے . رسول اللہ
ﷺ ورته ووئیل : تاسو ټول آزاد بیئ، رسول اللہ ﷺ د معافی

يو مثال قائم کرو چه خپلو دشمنانو ته ئے عامه معاف وکړه، د مکے د فتح نه پس خلق ډلے ډلے په اسلام کښي داخليدل شروع شو، په لسم (۱۰) کال د هجرت چه رسول الله ﷺ آخري حج کوونود یو لاکھ (۱۰۰۰) نه زيات صحابه کرام ورسره وو، د حج نه پس واپس مدینے منورے ته راغے.

د بهر نه د وفدونو راتلل او بادشاھانو ته خطونه :

دنبي کريم ﷺ نبوت گير چاپيره خور شوئے وو، د هر طرفنه خلق ډلے ډلے د مدینے په طرف راتلل، او اسلام کښي داخليدل، بل طرفته نبی کريم ﷺ د قبيلو مشرانو او بادشاھانو ته دعوئي خطونه ليږل شروع کړل، بعضو دعوت قبول کرو، په اسلام کښي داخل شو، بعضو د خط احترام وکړو، او هدايا ئے راول یې، خواسلم ئے قبول نکړو، او بعضو د خط دوجے نه ډير غصه کښي را ګل او د نبی کريم ﷺ خط مبارڪ ئے شهید کړو، لکه دا کار د فارس بادشاھ کسری وکړو، رسول الله ﷺ ورته بدعا (نبیرے) وکړے : (اللَّهُمَّ مَرْقُ مُلْكُه) (اے الله ! بادشاھي ورله تکرے تکرے کړه) . خو ورځے پس خپل ځوی مر کړو، او بادشاھي ئے ترے واختستله، دغه رنګه د مصر بادشاھ مقوقيس مسلمان

خونه شوليڪن د رسول الله ﷺ د استازى ڏير احترام ئے وکرو، او هغه سره ئے ڏيرے هدايا نبي کريم ﷺ له راواستولئے، او دغه شان حالت د روم د بادشاھ قيصر هم وو، هغه هم د رسول الله صلي الله عليه وسلم د خط خکلے جواب ورکرو، او د خط اكرام ئے وکرو او قاصد ته ئے هدي ورکرے . او د بحرین حاڪم منذر بن ساوي واقعه داسے وہ چه کله ورته د رسول الله ﷺ خط ميلاو شو، دا خط ئے بحرین والو ته بيان کرو، بعضو اسلام قبول کرو او بعضو انڪار وکرو .

دنبي کريم صلي الله عليه وسلم وفات :

رسول الله ﷺ چه د حج نه واپس شو، نو دوه يا يوه نيمه مياشت پس د بيماري ابتداء وشوه، او ورخ په ورخ بيماري زياتidleه تردى چه د مونع امامت نه معذور شو، نو ابوبكر صديق رضي الله عنه ته ئے د امامت امر وکرو چه خلقو ته مونع کوه، د هجرت يولسم (۱۱) کال د ربیع الاول په دولسمه (۱۶) نيته د گل په ورخ د رسول الله ﷺ روح مبارڪ د دنيا نه سفر وکرو، پدے وخت کبني د رسول الله ﷺ عمر مبارڪ درے شپيته (۶۳) كاله وو، صحابه کرام رضوان الله عليهم

اجمعین چه خبر شو، ڈیر د غم او پریشانیء حالت وو، خوک دے خبرے منلو ته تیار نه وو، بالآخر ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ خطبہ وکرہ، مسلمانانو ته ئے د تسلیء خبرے وکرے، چه رسول اللہ ﷺ یو بشر وو، او هر بشر باندے به مرگ رائی، ددے نه پس صحابہ کرام مطمئن شو، او رسول اللہ ﷺ لہ ئے غسل و رکرو، او د عائشے رضی اللہ عنہا په کوتیہ کبپی ئے دفن کرو، رسول اللہ ﷺ د نبوت نه مخکبپی خلوبینبت کاله (۴۰) مکہ مکرمہ کبپی اوسیدلو او دیارلس (۱۳) کاله د نبوت نه پس مکہ مکرمہ کبپی وو، او مدینہ منورہ کبپی رسول اللہ ﷺ لس (۱۰) کاله اوسیدلے دے، د رسول اللہ ﷺ د وفات نه پس په اتفاق سره د مسلمانانو اول خلیفہ ابو بکر صدیق رضی اللہ عنہ مقرر شو۔

د رسول اللہ ﷺ حلیہ مبارکہ :

دنبی کریم ﷺ قد درمیانه وو نه ڈیر لوئی او نه ڈیرتیت وو، تبول اندامونه ڈیر مناسب، فراخہ سینے والا وو، خائسته مخ، سین رنگ والا چہ گلابی کربپی پکبپی څلیدلے، ګونډ مخ، تورے سترگے، باریکه پوزه، خائسته خوله، ګنډ ګیره، خائسته خوشبودار جسم، نرم نرم اندامونه، انس رضی اللہ

عنه فرمائی چه ما مشک او عنبر او بله خوشبوئی د نبی کریم ﷺ د خوشبوئی نه خائسته نده موندلے، د نبی اکرم ﷺ لاس مبارک دیر نرم وو، تر او تازه خندیدونکے مخ، خائسته آواز، مختصرے خبرے، د رسول اللہ ﷺ په باره کبنيٰ انس رضی اللہ عنہ فرمائی چه نبی کریم ﷺ د هر چا نه خائسته، د هر چا نه زیات سخاوت والا، او د هر چا نه زیات بهادر وو.

د رسول اللہ ﷺ اخلاق مبارک

رسول اللہ ﷺ یو بهادر او با همته انسان وو. علی رضی اللہ عنہ فرمائی. چه کله جنگ به گرم شو او خلق به یوبل کبنيٰ کهود شو مونږه به رسول اللہ ﷺ ته رامنډه کوله. رسول اللہ ﷺ تولو نه زیات سخاوت کونکی وو، داسی چرتہ ندی شوی چه د رسول اللہ ﷺ چا خه غوبتلى وی او هغه ورتہ انکار کړی وی، رسول اللہ ﷺ دیر د صبرناک او با وقاره مزاج والا انسان وو، د خپل خان دپاره چری انتقام ندی اغستلى. او نه د خپل ذات دپاره په چا باندی غصه کړی ده. او که د اللہ تعالیٰ مقرر شوی حدود به مات شول د اللہ تعالیٰ د خطره دهغی انتقام به اغستلو، دحق په معامله کبنيٰ به

خپلوان غریبانان او مالداره ټول د رسول الله ﷺ په نظر کښی ټول برابر وو، او دا تعلیم امت ته ورکړی دی چه او چتوالی د یو په بل نشته دی مګر په تقوی باندی. ټول خلق د حقوقو په لحاظ سره برابر دی، د مخکینو امتونو د هلاکت سبب هم دا وو چه یو مالداره سېری غلاء وکړه هغه به معاف ئی کړو او غریب سېری باندی به قانون جاری کوو رسول الله ﷺ فرمائیل: په الله تعالیٰ قسم . که فاطمة بنت محمد هم غلاء کړی وي ما به دهغی لاس هم پریکووو (صحیح البخاری ۳۴۷۵: و مسلم ۱۶۸۸) رسول الله ﷺ په خوراک کښی چرته هم عیب نه راو باسلو . که خوبن به شونو خوراک به تری وکړو او یا به پربندولو ، کله به یو میاشت دوه میاشتی تیری شوی او د رسول الله ﷺ په کور کښی به اور قدرته بل نشو. در رسول الله ﷺ خاندان والو به په او به او که جورو باندی وخت تیرو لو ، رسول الله ﷺ په د لوری د لاس خیتی پوری یو یا دوه کانپی تپل، د کور په کارونو کښی به د کور والو سره مدد کولو د بیمارانو بیمار پورسے له به ور تللو ، عاجزی او تواضع په نبی ﷺ کښی ډیره زیاته وه. غریب سېری او مالدار عام انسان او صاحب حیثیت چابه چه

راوبللو راتللو به ، د غریب نه د هغه د غربت د وجو نه
نفرت نکوو او د بادشاه نه د هغه د بادشاهت د وجو نه یره
نکوله، آس ،اوین، خر، خچر . هر قسم سورلی باندی سورلی
کوله .

وبالله تعالی التوفیق

فهرست دنبی کریم ﷺ د ژوند مختصر حالات

3	د عربود جاھلیت دور
4	د دوه ذ بیھینو خوی
6	د هتیانو واقعه
8	د رسول الله ﷺ پالنه او رضاعت
10	د شق الصدر واقعه
11	د مور او د نیکه وفات
12	تجارت او واده
15	نبوت
17	بنکاره تبلیغ
20	ه بشوته هجرت
22	عجبه واقعه
22	د هر قسم تعلق پریکول
24	د غم کال
25	د طائف سفر

26	د سپورې می دوہ تکړی کیدل
27	واقعه د معراج
31	د اسلام د دعوت نوی محاذ
35	د مدینې هجرت
36	جنګ بدر
38	جنګ احد
39	جنګ خندق
40	فتح مکہ
41	وفود راتلل او بادشاھانوته خطونه
42	دنبی کریم ﷺ وفات
43	د رسول الله ﷺ حلییه مبارکه
44	د رسول الله ﷺ اخلاق مبارک